

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास  
माननीय न्यायाधीश श्री दीपकराज जोशी  
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल  
आदेश

070-WO-0076

मुद्दा:- उत्प्रेषण परमादेश समेत ।

मोरङ जिल्ला, सुन्दरपुर गाउँ विकास समित वडा नं. १ घर भै इलाका प्रहरी कार्यालय झिलझिले, झापामा प्रहरी निरीक्षक पदमा कार्यरत चिरञ्जिवी कोइराला.....१

निवेदक

विरुद्ध

गृह मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौं.....१

बढुवा समिति, प्रहरी प्रधान कार्यालय, नक्साल काठमाडौं.....१

प्रहरी प्रधान कार्यालय, नक्साल काठमाडौं.....१

प्रहरी महानिरीक्षक, ऐ.ऐ.....१

सचिव, गृह मन्त्रालय, सिंहदरबार काठमाडौं.....१

प्रहरी नायब उपरीक्षक पदमा बढुवाको लागि सिफारिस गरिएका हाल मध्य क्षेत्रीय प्रहरी कार्यालय हेटौँडा, मकवानपुरमा कार्यरत केशवराज बस्नेत.....१

विपक्षी

प्रत्यर्थी

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ र १०७ (२) बमोजिम पर्न आएको प्रस्तुत निवेदनको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यसप्रकार रहेको छ:-

म निवेदक खुल्ला प्रतियोगिताबाट मिति २०४९।१।१९ देखि प्रहरी सहायक निरीक्षक पदमा सेवा प्रवेश गरी कार्यरत रहँदै आएकोमा खुल्ला प्रतियोगिताबाट मिति २०५६।३।३ मा प्रहरी निरीक्षक पदमा नियुक्ति पाई कार्यरत रही विभिन्न तालिम समेत पाएको र बढुवाको लागि योग्य छुँ । मैले गरेको सेवाको कदर गर्दै विभिन्न मितिमा ग्रेड थप समेत पाउनुको साथै नगद पुरस्कार समेत प्राप्त गरेको कुरा प्रमाण खण्डमा प्रस्तुत गरिएका कागजातबाट पुष्टि हुन्छ । सेवा अवधिकै बीचमा मलाई मिति २०५७।२।२७ मा नोकरीबाट हटाउने निर्णय गरिएकोमा सो निर्णय समेतलाई सम्मानित अदालतबाट मिति २०६५।८।१६ को आदेशले बदर गरी मलाई सेवामा पुनर्बहाली गर्ने गरी आदेश भएको थियो । तापनि मेरो बढुवा नगरिदिएकोले सो निर्णय उपर मिति २०६९।११।१५ मा ९१४ नं. को रिट दायर गरी विचाराधीन अवस्थामा छ । यस पृष्ठभूमिमा यस पटक हुने बढुवामा मेरो नाम समेत सिफारिस होला भन्ने अपेक्षा गरेकोमा मिति २०७०।४।६ मा गरिएको बढुवाको सूचीमा म निवेदक बाहेक ४७ जना व्यक्तिहरूलाई बढुवा गरिएको भएपनि सो बढुवा सूचीमा समेत मेरो नाम समावेश नभएकोले सो सम्बन्धमा बुझ्दा बीचमा नोकरीबाट हटाएको हुनाले सो हटाएको अवधिमा काम नगरेको हुनाले बढुवामा नाम समावेश नभएको भन्ने अनौपचारिक जवाफ दिईएकोले तथा प्रहरी नियमावलीको नियम २६ को (च) र (छ) बमोजिम दिइने नम्बर समेत मलाई भेदभावपूर्ण तरिकाले दिएको निश्चित छ । यसरी जेष्ठताको आधारमा र कार्यसम्पादनको आधारमा समेत मेरो बढुवा हुनुपर्ने अवस्था हुँदाहुँदै मलाई बढुवा नगर्दा म उपर ठूलो अन्याय हुन गएको छ ।

माथिका प्रकरणमा उल्लिखित तथ्य र कानूनको आधारमा विपक्षीहरूको उक्त कामकारवाही र निर्णयबाट मलाई अन्तरिम संविधानको धारा १२(३)(च), १३(१) र १९(१) द्वारा प्रदत्त मौलिक हक एवं माथि उल्लिखित प्रहरी ऐन र प्रहरी नियमावलीद्वारा प्रदत्त कानूनी हकहरूको समेत हनन हुन गएको र ती हकहरू प्रचलन गराउने अन्य कुनै वैकल्पिक एवं प्रभावकारी उपचारको बाटो समेत नभएको हुनाले अन्तरिम संविधानको धारा ३२ र १०७(७) बमोजिम प्रस्तुत रिट निवेदन लिई सम्मानित अदालत समक्ष उपस्थित भएको छु ।

अतः सम्मानित अदालतबाट अन्तरिम संविधानको धारा १०७(२) बमोजिम असाधारण अधिकार क्षेत्र ग्रहण गरी म निवेदक बाहेक अन्य ४७ जना व्यक्तिहरूलाई बढुवाको लागि सिफारिस गर्ने बढुवा समितिको सिफारिस एवं सो सिफारिसका आधारमा बढुवा गर्ने गृह मन्त्रालय (सचिवस्तर)को मिति २०७०।४।६ को निर्णय, पत्र एवं सो निर्णय बमोजिमको प्रहरी प्रधान कार्यालयको मिति २०७०।४।६ को पत्र लगायत सो निर्णयका आधारमा गरे भएका अन्य काम कारवाही, पत्राचार, सूचना बढुवा नियुक्ति, पदस्थापना आदि सम्पूर्णलाई उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी म निवेदक समेतलाई बढुवा पाउने अन्य व्यक्ति सरह जेष्ठता कायम गर्ने गरी बढुवा गरी नियुक्ति दिई नियमानुसार पाउने तलब भत्ता तथा अन्य सुविधा समेत समान रूपमा उपलब्ध गराउनु भन्ने परमादेश लगायत अन्य जो चाहिने उपयुक्त आदेश समेत जारी गरी पूर्ण न्याय तथा तत्कालको लागि अन्तरिम आदेश समेत जारी गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको रिट निवेदनपत्र ।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको माग बमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो? आदेश जारी हुन नपर्ने भए सोको आधार र कारण खुलाई आदेश प्राप्त भएको मितिले बाटोको म्याद बाहेक १५ दिनभित्र विपक्षीहरूले महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत लिखितजवाफ पठाउनु भनी यो आदेश र रिट निवेदनको एकप्रति नक्कल साथै राखी म्याद सूचना जारी गरी लिखितजवाफ परेपछि वा अवधि नाघेपछि नियमबमोजिम पेश गर्नु । यसमा रिट निवेदनमा उठाईएको विषयवस्तु हेर्दा निवेदक प्रहरी सेवामा रहेकाले सो विषय पेशा रोजगारीसँग सम्बन्धित रहेको हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदनको निरोपण चाँडो हुन उपयुक्त देखिएकोले सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ६३(३)(च५) बमोजिम अग्राधिकार प्रदान गरी दिएको छ भन्ने यस अदालतको मिति २०७०।४।२२ को आदेश ।

मिति २०५६।३।३ मा प्रहरी निरीक्षक पदमा नियुक्ति भएका यी रिट निवेदक सो मितिबाट मिति २०५६।११।२१ गतेसम्म करीब ८ महिना १८ दिन र सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६५।८।१६ मा भएको फैसला अनुसार प्रहरी प्रधान कार्यालयको मिति २०६६।२।१२ को पत्रबाट अञ्चल प्रहरी कार्यालय सेती अभियोजन दरबन्दी कायम भै

पुनर्बहाली भएपछि निज रिट निवेदक सो मिति २०६६।२।१२ देखि हालसम्म प्रहरी सेवाको प्रहरी निरीक्षक पदको काम जम्मेवारीमा खटिएको अवस्थालाई यी रिट निवेदकबाट पनि स्वीकार गरेकै अवस्था छ । त्यसै गरी मिति २०७०।४।६ गते प्रहरी नायब उपरीक्षक पदमा बढुवा भएका केशवराज बस्नेत मिति २०५५।४।१ मा प्रहरी निरीक्षक पदमा बढुवा भएका र मिति २०५६।११।२६ देखि मिति २०५७।६।१६ गतेसम्म ७ महिना २० दिनको निलम्बन अवधि बाहेक उल्लेखित प्रहरी नायब उपरीक्षक पदमा बढुवा नहुँदासम्म निरन्तर प्रहरी निरीक्षक पदको पदीय काम, जिम्मेवारीमा खटिएको अवस्था हुँदा स्वभावतः यी रिट निवेदक चिरञ्जिवी कोइराला भन्दा प्रस्तुत रिटमा विपक्षी बनाइएका हाल प्रहरी नायब उपरीक्षक केशवराज बस्नेत तत्काल प्रहरी निरीक्षक पदमा बढी अवधि आफ्नो पदीय जिम्मेवारीमा खटिई कार्य सम्पादन गरेको देखिएकै छ । त्यसमा पनि मिति २०६९।११।१३ मा प्रहरी नायब उपरीक्षक पदमा बढुवा गर्ने गरी भएको निर्णय उपर पनि यी रिट निवेदकबाट यस्तै प्रकृतिको रिट सम्मानित अदालतमा दायर गरी हाल विचाराधीन अवस्थामा रहेको कुरा रिट निवेदनमा उल्लेख भएकै छ । उक्त रिटमा विपक्षी बनाइएका हाल प्रहरी नायब उपरीक्षक माधव खत्री बाहेक अन्यको हकमा गरिएको बढुवा निर्णय तथा प्रस्तुत रिटमा पनि केशवराज बस्नेत बाहेक अन्यको हकमा भएको निर्णयलाई निज रिट निवेदकबाट स्वीकार गरेकै अवस्था छ । सम्बन्धित अधिकारीबाट प्रचलित कानून बमोजिम मूल्यांकन गरी एकै मितिमा गरिएको निर्णय कसैको हकमा कानूनी र कसैको हकमा गैर कानूनी हुने भनी अर्थ गर्न मिल्दैन । एउटै विषयवस्तुमा पटक पटक रिट दायर गर्नु केवल सम्मानित अदालत तथा यस कार्यालय समेतको काम गर्ने समय दुरुपयोग गराउने प्रयास मात्र हो । रिट निवेदन जिकिर सत्यतामा आधारित नभएकोले खारेज भागी छ खारेज गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको नेपाल सरकार गृहमन्त्रालय समेतको तर्फबाट परेको लिखितजवाफ तथा सोही लिखितजवाफको व्यहोरा मिलान हुने गरी परेको केशवराज बस्नेतको लिखितजवाफ ।

नियम बमोजिम पेशी सूचीमा चढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा निवेदकका तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री हरिप्रसाद उप्रेतीले निवेदक बढुवा पाउन योग्य भै सकेको तथा उत्कृष्ट कार्यक्षमता भएको व्यक्तिलाई दिनुपर्ने अंक भन्दा घटी अंक दिई अपारदर्शी तरिकाले निवेदकको मूल्यांकन गरेको भएपनि सोको विवरण समेत नदेखाई बढुवा पाउनु पर्ने निवेदकलाई बढुवा नदिने गरी भएको मिति २०७०।४।६ समेतको निर्णय तथा सो आधारमा भएका अन्य कामकारवाही बदर गरी निवेदकलाई अन्य बढुवा पाउने व्यक्ति सहर जेष्ठता कायम गरी नियुक्ति दिन परमादेशको आदेश समेत जारी गरिपाउँ भनी तथा विपक्षी गृहमन्त्रालय समेतको तर्फबाट उपस्थित विद्वान सहन्यायाधिवक्ता श्री रेवतीराज त्रिपाठीले निवेदकले निवेदनमा पाउनु पर्ने भनी उल्लेख गरेको अंक कर्मचारीको गुण, चरित्र, क्षमता समेतको आधारमा दिइने हो सोही अनुसार निवेदकलाई अंक दिइएको र निजलाई भेदभाव नगरी बढुवा निर्णय भएको भन्ने तथ्य हाल मिति २०७१।८।५ को निर्णयले निजको बढुवा भै सकेकोले प्रष्ट पारेको हुँदा रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भनी गर्नु भएको बहस सुनी मिसिल अध्ययन गरी निर्णय तर्फ विचार गर्दा निवेदकको माग बमोजिमको आदेश जारी हुनु पर्ने हो होइन भनी निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

यसमा आफ्नो योग्यता पुगेको भए तापनि मिति २०६९।११।१३ को बढुवामा आफू नपरेको र पछि भएको २०७०।४।६ को निर्णय समेतमा आफूलाई पक्षपात पूर्ण रूपले कानून बमोजिम पाउने नम्बर समेत नदिइएको हुँदा त्यसरी आफू बढुवाको सूचीमा नपरेकोले उक्त निर्णय बदर गरी आफूलाई समेत उक्त सूचीमा समावेश गरिपाउँ भन्ने निवेदन भएकोमा बढुवा रितपूर्वक कै रहेको तथा निवेदकलाई कुनै भेदभाव नगरिएको भन्ने समेतको लिखित जवाफहरू रहेको देखिन्छ ।

प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम २६ को खण्ड (च) र (छ) बमोजिम दिइने अंक पक्षपातपूर्ण रूपमा दिइएको भन्ने भनाईका सन्दर्भमा विचार गर्दा उल्लेखित खण्ड (च) मा कार्य सम्पादन, वैयक्तिक गुण, चरित्र र क्षमताको मूल्यांकन वापत अधिकतम १५० अंक र (छ) मा

बहुवा समितिले ५० अंक सम्म थप अंक दिन सक्ने व्यवस्था रहेको देखिएको छ । उक्त अंकहरू वैयक्तिक कार्य सम्पादन, क्षमता, चरित्र जस्ता गुणहरूको आधारमा दिइने तथा समितिले सम्पूर्ण कुराहरूको मूल्यांकन गरी दिइने प्रकृतिको नम्बरहरू रहेको देखिएकोले यति नै नम्बर दिइनु पर्छ भन्ने किटानी गर्न वा बाध्य पार्न नसकिने प्रकृतिको देखिएको छ । निवेदकलाई भेदभावपूर्ण रूपमा नम्बर दिई बहुवाबाट बाहेक गर्न खोजेको हो कि भन्नलाई पनि निज निवेदकको गृह मन्त्रालयको मिति २०७१।८।५ गतेको निर्णयले प्रहरी निरीक्षकबाट प्रहरी नायव उपरीक्षकमा बहुवा भै सकेको भन्ने समेत बुझिन आएकोले निजलाई बहुवाबाट बाहेक गराएको भन्न सकिने अवस्था समेत रहेन । यिनै आधारहरूमा आजै यसै इजलाशबाट यसै लगाउको ०६९-WO-०९१४ को यसै प्रकृतिको, यिनै निवेदकको रिट निवेदन खारेज गर्ने गरी फैसला समेत भैसकेको छ । अतः निवेदकलाई पक्षपात पूर्ण रूपमा बहुवा नदिएको भन्ने देखिन नआएको तथा हाल प्रहरी नायव उपरीक्षक पदमा बहुवा समेत भैसकेकोहुँदा निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी गर्नु परेन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ । प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृतः सुमन कुमार न्यौपाने

कम्प्यूटर सेटिङ्गः रानु पौडेल

इति सम्बत् २०७३ साल जेष्ठ महिना ३ गते रोज २ शुभम्..... ।